

Tussentijdse evaluatie
Gemeenschappelijk
Beveiligingsplan
Randwyck Maastricht

Maastricht/Amsterdam, juli 1991
Rijksuniversiteit Limburg
Van Dijk, Van Someren en Partners
Joop Beckers en Agnes van Burik
met medewerking van
Bram van Dijk

Inleiding

Beschrijving beveiligingsplan

In het kader van het Bestuurlijk Preventieproject Randwyck is in september 1990 een project van start gegaan om Randwyck vooral in de nachtelijke uren te beveiligen tegen (veel voorkomende) criminaliteit.

Op dit moment kent deze jonge wijk nog geen grote problemen op het gebied van criminaliteit. Het is echter gerechtvaardigd om te veronderstellen dat dit in de nabije toekomst zal kunnen veranderen gezien de geplande ontwikkelingen in de wijk, zoals de komst van het Academisch Ziekenhuis (AZM) en de uitbreiding van het Congrescentrum (het MECC).

Het belangrijkste kenmerk van het beveiligingsplan is gelegen in het feit dat bedrijven, instellingen en bewonersverenigingen in Randwyck een collectief contract hebben afgesloten met een particulier beveiligingsbedrijf (het beveiligingsbedrijf SafeNed). Dit betekent dat de kosten van het project betaald worden door de gebruikers zelf (Gemeente, bedrijven, instellingen en bewoners). Dit uitgangspunt kon, gezien de hoge kosten die het inhuren van een particulier beveiligingsbedrijf met zich meebrengt, alleen gerealiseerd worden door het aangaan van een samenwerkingsverband met het GAB-Maastricht. Concreet betekent dit dat 11 langdurig werklozen worden opgeleid tot gediplomeerd beveiligingsbeambten en tegelijkertijd praktijkervaring opdoen in Randwyck.

Het beveiligingsbedrijf voert in Randwyck de volgende activiteiten uit:

- gedurende 7 dagen per week surveilleert in de avond en nachtelijke uren (tussen 19.00 uur en 7.00 uur) een surveillancewagen in de wijk;
- gedurende de weekeinden en op feestdagen vindt ook surveillance plaats overdag (gedurende 2 uur).

De surveillances worden steeds uitgevoerd door één medewerker van het beveiligingsbedrijf en één stagiaire (een van de beveiligingsbeambten in opleiding).

Het project kent een voorlopige duur van één jaar. In augustus 1991 wordt, op basis van op dat moment beschikbare bevindingen, beslist over continuering van het project.

Onderzoeksopzet

De onderzoeksopzet voor de evaluatie van het gemeenschappelijk beveiligingsplan valt, zoals gebruikelijk bij dergelijke projecten, uiteen in twee gedeelten: een procesevaluatie en een effectevaluatie.

Via de **procesevaluatie** wordt nagegaan hoe het project zich organisatorisch en inhoudelijk ontwikkeld heeft. De doelstelling van de procesevaluatie is drieledig:

- het beschrijven van het project wat betreft inhoud, organisatie en ontwikkeling;
- het formuleren van aanbevelingen voor eventuele tussentijdse bijstelling van het project;
- het trekken van lessen voor het opstarten van soortgelijke projecten elders in het land.

Door middel van de **effectevaluatie** dient de vraag beantwoord te worden in hoeverre het beveiligingsplan bijdraagt aan een afname van de feitelijke criminaliteit en aan een afname van de gevoelens van onveiligheid bij bewoners en gebruikers van Randwyck.

Beantwoording van deze vraag wordt echter bemoeilijkt door het feit dat het beveiligingsplan juist is opgezet omdat een toename van de feitelijke criminaliteit en van de ervaren onveiligheid in de verwachting ligt. Dit betekent dat een prognose ontwikkeld zou moeten kunnen worden over de verwachte stijging van de criminaliteit en onveiligheid op basis van gegevens uit voorafgaande jaren en van gerealiseerde ontwikkelingen in de wijk. Indien de feitelijke criminaliteit en ervaren onveiligheid lager uitvalt dan de prognose was, dan zou dit kunnen worden toegeschreven aan het beveiligingsplan. In de eindrapportage van de evaluatie, die naar verwachting in het voorjaar 1992 zal verschijnen, zal dit probleem uitgebreid aan de orde komen. Nu al kan echter worden gesteld dat voorzichtigheid geboden zal zijn bij het verbinden van harde conclusies aan de resultaten van de effectevaluatie.

Methoden van onderzoek

Ten behoeve van de procesevaluatie worden twee onderzoeksmethoden gehanteerd.

- Participerende observatie. De onderzoeker van de Universiteit Limburg neemt deel aan alle overlegsituaties aangaande het project. Dit houdt in dat hij een groot deel van zijn beschikbare tijd in de wijk zelf doorbrengt, gesprekken van formele en informele aard voert met gebruikers en bewoners en een aantal keren met de surveillanten op pad gaat. Op deze wijze kan de ontwikkeling van het project op de voet worden gevolgd.
- Interviews met direct betrokkenen. Ongeveer een half jaar na de start van het project is een eerste interviewronde gehouden met direct betrokkenen (leden van de vereniging beveiliging Randwyck, deelnemende bedrijven, deelnemende bewonersverenigingen en beveiligingsfunctionarissen).

Tegen het einde van de evaluatieperiode (begin 1992) wordt een tweede interviewronde gehouden.

Ook bij de effectevaluatie worden twee onderzoeksmethoden gebruikt.

- Een voor- en nameting onder bewoners en gebruikers van Randwyck. Het merendeel van alle huishoudens in Randwyck is schriftelijk benaderd met een vragenlijst in het kader van de voormeting. Verder werd een steekproef getrokken uit de totale groep mensen die 's avonds en/of 's nachts in Randwyck werken. Deze onderzoeksgroep werd eveneens schriftelijk geënquêteerd.
De nameting onder bewoners en gebruikers zal een jaar later worden gehouden (begin 1992).
- Het verzamelen van criminaliteitscijfers van politie en van het beveiligingsbedrijf. Hiermee kan de feitelijke criminaliteit in kaart worden gebracht.

Leeswijzer

Dit rapport heeft het karakter van een tussenrapportage, en is opgebouwd uit twee onderdelen:

- een weergave van de eerste interviewronde die in het kader van de proces-evaluatie is gehouden (deel 1);
- een verslaglegging van de resultaten van de voormeting die in het kader van de effectmeting is gehouden (deel 2).

Deel 1
Resultaten interviews
onder direct
betrokkenen bij het
gemeenschappelijk
beveiligingsplan
Randwyck

1 Inleiding

Een onderdeel van het in december 1990 gestarte "Evaluatie-onderzoek Gemeenschappelijk Beveiligingsplan Randwyck" is het interviewen van een aantal direct betrokkenen bij het plan.

De doelstelling van deze interviews is tweeledig:

- het beschrijven van het project wat betreft inhoud, organisatie en ontwikkeling;
- het formuleren van aanbevelingen voor eventuele bijstelling van het vervolgtraject.

Een en ander wordt gerealiseerd door:

- de ontstaansgeschiedenis van het project te beschrijven (**hoofdstuk 2**);
- het inhoudelijk beschrijven van het project (**hoofdstuk 3**);
- het inventariseren van de verwachtingen die de betrokkenen hebben met betrekking tot het plan en het opmaken van de tussentijdse balans ten aanzien van de gestelde doelen, zoals de ontwikkeling van de criminaliteit en het beter arbeidsperspectief van de stagiaires (**hoofdstuk 4**);
- het inventariseren van de ervaringen en knelpunten die tot nu toe zijn opgedaan en de oplossingen of bijstellingen die werden gekozen en doorgevoerd (**hoofdstuk 5**);
- het trekken van conclusies en het doen van aanbevelingen voor de continuering van het beveiligingsplan (**hoofdstuk 6**).

In de periode februari- maart 1991 werden in totaal 15 interviews gehouden conform de afspraak gemaakt in de vergadering van de Begeleidingscommissie van februari 1991.

Een overzicht van de geïnterviewden, inclusief hun betrokkenheid/rol bij het plan staat in **bijlage 1**.

2 Ontstaansgeschiedenis van het Beveiligingsplan Randwyck

In het kader van het Bestuurlijk Preventieproject Randwyck dat op 1 januari 1988 van start ging, is in de wijk een zogenaamd Gebruikersoverleg opgericht waarin de leefbaarheid van de wijk in het algemeen en de criminaliteitspreventie in het bijzonder centraal staat.

Tijdens het 2e Gebruikersoverleg Randwyck op 11 augustus 1988 wordt de werkgroep "Beveiliging" opgericht, die zich tot doel stelt een gemeenschappelijk beveiligingsplan te ontwikkelen voor Randwyck. De werkgroep wordt gevormd nadat de vertegenwoordiger van het MECC, een concept-beveiligingsplan aan het Gebruikersoverleg heeft voorgelegd. Dit plan omvat een 24-uurs surveillance van de wijk inclusief een meldkamer in Randwyck.

De aanleiding om een gemeenschappelijk beveiligingsplan op te zetten is gelegen in het feit dat in die periode vier tot vijf verschillende beveiligingsorganisaties in Randwyck actief zijn. Door een gemeenschappelijke aanpak zou de beveiliging van de wijk niet alleen efficiënter, maar ook goedkoper kunnen worden.

De werkgroep stelt zich tot taak de haalbaarheid van het plan te onderzoeken en zo mogelijk in werking te laten treden.

Bij de formatie van de werkgroep melden zich als leden vertegenwoordigers van de Provincie Limburg, Dagblad De Limburger, MECC en een bewoonster van Randwyck. De onderzoeker van de RL participeert eveneens in deze werkgroep, die voor het eerst vergadert in september 1988.

De werkgroep heeft in totaal meer dan 30 maal vergaderd. Aanvankelijk eenmaal per maand en later met de realisatie van het beveiligingsplan in zicht steeds frequenter.

Tijdens het 3e Gebruikersoverleg maakt de afgevaardigde van de DGD kenbaar dat hij lid wil worden van de werkgroep.

Ook de beveiligingsman van de PLEM sluit zich bij de werkgroep aan.

De vertegenwoordigster van de bewoners trekt zich terug, omdat zij het gevoel heeft als vrouw niet serieus te worden genomen in "het typische mannenwereldje van de beveiliging", zoals zij het zelf omschrijft. Hiermee valt de inbreng van bewonerszijde bij de ontwikkeling van het plan weg. Het is moeilijk te zeggen of dit van invloed is geweest op het uiteindelijke resultaat.

In ieder geval zijn de bewoners steeds via het Gebruikersoverleg geïnformeerd over de ontwikkelingen rond het plan.

Enquête onder de gebruikers van Randwyck

Besloten wordt om door middel van een enquête eerst te onderzoeken of er voldoende belangstelling bestaat bij de gebruikers van Randwyck voor een gemeenschappelijk beveiligingsplan en of zij bereid zijn hier geld voor vrij te maken.

Half februari 1989 wordt de balans opgemaakt. **De belangrijkste conclusie is dat de gebruikers positief staan tegenover het plan en dat zij bereid zijn een bepaald bedrag hiervoor te betalen.**

Enkele uitkomsten van die enquête zijn:

- Het meest aantrekkelijke aan het plan vindt men de positieve uitstraling die Randwyck hierdoor krijgt.
- 13 Van de 14 aangeschreven bedrijven/instellingen hebben reeds maatregelen voor preventie van criminaliteit genomen. Een bedrijf is er nog mee bezig.
- De helft van de geënquêteerde bedrijven/instellingen wil in de toekomst de maatregelen uitbreiden c.q. optimaliseren. Als mogelijke maatregelen worden genoemd: techno-preventieve en elektronische voorzieningen en het inhuren van een beveiligingsbedrijf.
- Bijna alle gebruikers hebben reeds problemen met criminaliteit ondervonden, waarbij vooral in het oog springen de diefstallen uit gebouwen, vernielingen op terreinen en graffiti overlast.
- Indien het kostenplaatje acceptabel is dan is 75% bereid mee te doen aan het gemeenschappelijk beveiligingsplan.
- Ten aanzien van de verdeelsleutel (wat betreft de kosten) lopen de meningen zeer uiteen.
- Een proefperiode van minimaal een halfjaar wordt als wenselijk gezien.

In maart 1989 bespreekt de werkgroep de resultaten van de enquête.

De conclusie is dat er voldoende basis is om het plan verder uit te werken.

De kosten van het plan zijn echter zodanig hoog dat zonder subsidie het plan niet realiseerbaar lijkt.

De werkgroep stelt een concept-beveiligingsplan op, inclusief een bijbehorend kostenplaatje. De werkgroep is uitgegaan van twee mogelijkheden:

- a. een surveillance van 12 uur per nacht;
- b. een surveillance van 8 uur per nacht.

Bij variant a resulteert dit in een kostenplaatje van:

- 52 x 7 x 12 x f 38,- (uurtarief)	f 165.984,-
- extra surveillance op zaterdag en zondag 2 uur per dag: 52 x 2 x 2 x f 65,- (uurtarief weekend)	f 13.520,-
- extra toeslag 9 christelijke zon- en feestdagen:	f 5.274,-

Totaal variant a	f 184.778,-

Variant b:

- 8 uur surveillance	f 109.200,-
- extra surveillance op zaterdag en zondag	f 13.520,-
- toeslag feestdagen	f 3.870,-

Totaal variant b	f 126.590,-

Indien aansluiting op een meldkamer zou worden gerealiseerd dan wordt de aansluiting per bedrijf op jaarbasis plusminus f 1.100,-

De werkgroep gaat er in die periode van uit dat 20 bedrijven zullen deelnemen. Dit betekent een totale gemiddelde prijs op jaarbasis voor elk bedrijf bij:

variant a: f 184.778,- : 20 = f 9.239,- + f 1.100,- =	f 10.339,-
variant b: f 126.590,- : 20 = f 6.330,- + f 1.100,- =	f 7.430,-

De meeste bedrijven zijn weliswaar bereid een bijdrage aan het plan te leveren en zelfs meer uit te geven voor beveiliging dan zij op dit moment doen, maar een bedrag van gemiddeld f. 10.000,- per bedrijf boven op de kosten voor beveiliging.

liging die elk bedrijf al jaarlijks maakt dat gaat zelfs de gulste gebruiker te ver, zo blijkt uit de reacties van de gebruikers tijdens het Gebruikersoverleg in juni 1989.

Zolang er geen uitsluitsel is over subsidiemogelijkheden gaat de werkgroep aan het kostenplaatje van het beveiligingsplan sleutelen.

Aan de kwaliteit van het plan wenst de werkgroep echter niet te tornen. Als alternatief wordt voorgesteld voorlopig het idee van een meldkamer in de wijk te laten varen en verder te gaan met alleen de surveillance. Plannen hiervoor worden tijdens de volgende werkgroep bijeenkomst besproken.

De werkgroep is van mening dat het gemis van een meldkamer in de wijk geen kwaliteitsverlies betekent. Het enige voordeel van een meldkamer in de wijk zou alleen van psychologische aard zijn (een gemakkelijk telefoonnummer in de eigen wijk dat iedereen kent). Technisch gezien maakt het volgens de deskundige van de PLEM niets uit of de meldkamer in Randwyck is gevestigd of bijvoorbeeld in Rotterdam.

Ten aanzien van de bewonersbijdrage in het kostenplaatje is de werkgroep van mening dat van de bewoners geen financiële bijdrage mag worden verwacht en dus ook niet in de begroting mag worden opgenomen. Mocht achteraf blijken dat de bewoners toch bereid zijn een kleine bijdrage te leveren dan is dat mooi meegenomen.

De werkgroep maakt in deze fase de wens kenbaar behoefte te hebben aan participatie in de werkgroep van de gemeente en de politie. De politie laat weten op afroep beschikbaar te zijn. Van dit aanbod maakt de werkgroep vooral in de eindfase gebruik. Voor de gemeente geldt in feite hetzelfde verhaal.

De werkgroep Beveiliging wordt tijdens de moeizaam verlopende voorbereidingsfase geconfronteerd met een aantal problemen, die een voor een worden besproken en waarbij per punt wordt verteld hoe men het probleem heeft opgelost:

Het kostenplaatje

Zoals eerder beschreven zouden de gemiddelde kosten per bedrijf/instelling plusminus f. 10.000,- bedragen. In de praktijk echter varieëren de bedrijven/instellingen in Randwyck enorm qua omvang, aantal werknemers, bezoekers-aantallen etc. Zo ligt er bijvoorbeeld het MECC dat jaarlijks vele tienduizenden bezoekers trekt alsook een kleine kapsalon. Het spreekt dan ook vanzelf dat de bijdrage per deelnemer niet gelijk kan zijn. Het probleem van het totale kostenplaatje hangt nauw samen met de verdeelsleutel- problematiek (waarover in het volgende punt meer). Vast staat voor de werkgroep dat f 180.000,- op tafel moet komen, want variant b is alleen bespreekbaar in het uiterste noodgeval. Om het benodigde bedrag bij elkaar te krijgen heeft de werkgroep een schatting gemaakt van het bedrag dat maximaal per bedrijf/instelling te "halen" valt. Deze schatting is vooral gebaseerd op informatie die tijdens de bijeenkomsten van het Gebruikersoverleg op informele wijze (tijdens de pauze of borrel achteraf) is verzameld. Een eenvoudig optelsommetje leert de werkgroep vervolgens dat het gat in de begroting ongeveer f. 80.000,- bedraagt.

Dit enorme gat in de begroting en de onzekerheid die nog bestaat over de deelname van vooral de giganten, zoals het AZM, MECC en Provincie heeft het plan verschillende malen tot aan de rand van de prullenbak gebracht. Dat het plan er uiteindelijk niet in terecht is gekomen is onder andere te danken

aan de wending die de Burgemeester er tijdens de vergadering van de Begeleidingscommissie in november 1989 aan geeft. De Burgemeester belt staande de vergadering de directeur van het GAB om na te gaan of de uitvoering van het beveiligingsplan gekoppeld kan worden aan een werkervaringsproject. Deze actie wordt ingegeven doordat op de vergadering een stadswachtenproject à la Dordrecht als mogelijk (maar voor Randwyck niet passend) alternatief wordt besproken. De directeur van het GAB ziet goede mogelijkheden in het idee van de burgemeester. Op deze wijze kunnen de kosten van het project aanzienlijk worden teruggebracht.

De werkgroep Beveiliging gaat met dit idee aan de slag. Tijdens de werkgroep bijeenkomst van half december worden twee varianten besproken, namelijk:

- het plan onderbrengen bij de gemeente of
- het plan aanhaken bij een particulier beveiligingsbedrijf.

De werkgroep kiest mede op advies van de onderzoekers voor deze laatste variant. Een van de redenen voor deze keuze is de aanwezigheid van een organisatorische infrastructuur bij een bedrijf. Bij de gemeente zou die nog helemaal opgezet moeten worden.

De kosten worden aanzienlijk lager en de financiering komt rond doordat:

- het ingehuurde beveiligingsbedrijf SafeNed de subsidie voor het in dienst nemen van drie langdurig werklozen op de totale kostprijs in mindering brengt (bij een ander beveiligingsbedrijf blijft de prijs gelijk ondanks het inschakelen van langdurig werklozen. Dit bedrijf zegt de GAB-subsidie nodig te hebben voor de opleidingskosten);
- de gemeente flink bijdraagt in de kosten voor het beveiligen van haar eigendommen in Randwyck (sporthal, school, straatmeubilair etc.) en zich garant stelt voor een eventueel gat in de begroting.

De problematiek van de verdeelsleutel

Het kostenplaatje rond krijgen is één probleem, de kosten op een voor ieder acceptabele manier verdelen is een tweede probleem.

Hiervoor wordt door de onderzoekers een voorstel gemaakt dat tijdens het Gebruikersoverleg van september 1989 wordt ingebracht.

In dit voorstel wordt de hoogte van de bijdrage door vier factoren bepaald, te weten:

1. de mate waarin publiek wordt aangetrokken;
2. het aantal vierkante meter grondoppervlakte;
3. de gebruiksintensiteit;
4. de mate van "attractiviteit" voor potentiële daders.

De gepresenteerde concept-verdeelsleutel roept nogal wat vragen op.

Het voorstel wordt als veel te ingewikkeld ervaren en wordt verworpen.

De vertegenwoordiger van De Limburger doet het simpele doch geniale voorstel om de kosten te berekenen op basis van de tijd die nodig is om een bepaald object te controleren. De vergadering gaat daar mee accoord.

Lopende contracten van gebruikers met beveiligingsbedrijven

De meeste bedrijven en instellingen hebben ten tijde van de voorbereiding van het plan contracten lopen met andere beveiligingsbedrijven. Een veel gehoord standpunt tijdens de onderhandelingen is dat men geen reden tot klagen heeft over de werkzaamheden van deze beveiligingsbedrijven. Men weet wat men heeft, maar niet wat men krijgt met het gemeenschappelijk beveiligingsplan. De onderhandelaren (medewerker PLEM, medewerker De Limburger, RL-onderzoeker) hebben alle potentiële deelnemers bezocht en met succes weten te overtuigen van de voordelen van deelname aan het Gemeenschappelijk

Beveiligingsplan. De belangrijkste argumenten die door de onderhandelaren worden gehanteerd zijn:

- het unieke karakter van het plan (waarschijnlijk het eerste publiek- privaatsamenwerkingsverband op dit gebied in Nederland);
- de positieve uitstraling;
- een kwalitatief goede beveiliging voor een relatief lage prijs (5 tot 6 surveillance-ronden per nacht);
- goede samenwerking met de politie;
- de mogelijkheden om incidenteel speciale activiteiten te laten verrichten (bijvoorbeeld het hijsen van de vlag etc.)

Naast genoemde argumenten is de persoonlijke benadering van doorslaggevend van betekenis geweest. Twijfelaars konden zo over de streep worden getrokken.

Moeizame onderhandelingen over deelname met vooral de grootste gebruikers, zoals het MECC, AZM en Provincie Limburg.

Voor de werkgroep is het al vrij snel duidelijk dat het doorgaan van het plan afhankelijk is van de deelname van de grootste gebruikers in de wijk, met name het MECC, AZM en Provincie. Juist deze gebruikers blijven tot het laatste moment de kat uit de boom kijken.

De Provincie is van mening dat het beveiligen van Randwyck in eerste instantie een politietaken is en is bovendien bang voor het scheppen van een precedent met betrekking tot subsidies op dit gebied.

Het AZM is bezig met de voorbereidingen voor de verhuizing naar Randwyck en ondergaat in de voorbereidingsfase van het beveiligingsplan een personeelswisseling, dat wil zeggen het AZM is op dat moment bezig met het aantrekken van een nieuw Hoofd Civiele Dienst (die verantwoordelijk is voor de beveiliging en veiligheid in en rond het ziekenhuis). Kortom voor de werkgroep is het moeilijk om grip op die onduidelijke situatie te krijgen.

Het MECC dat via het toenmalige Hoofd Beveiliging de eerste aanzet heeft gegeven tot het plan, blijkt vervolgens een zeer terughoudende houding aan te nemen. De directie van het MECC verwijst steeds naar de gemeente, die een deel van het complex verhuurt aan het MECC (het andere gedeelte, zoals het Handelscentrum is eigendom van Aegon). Doordat Aegon zich op een gegeven ogenblik zeer positief op heeft gesteld tegenover het plan is ook het MECC overstag gegaan.

Uiteindelijk is het na enig politiek gelobby dus gelukt om alle neuzen in dezelfde richting te krijgen.

Om het contract met het beveiligingsbedrijf SafeNed aan te kunnen gaan is de werkgroep omgezet in de Vereniging Beveiliging Randwyck (VBR).

In het Gebruikersoverleg is uitvoerig gesproken over de voor en nadelen van een vereniging en een stichting.

Unaniem is gekozen voor de verenigingsvorm vanwege het democratische karakter hiervan (de algemene ledenvergadering beslist).

De doelstelling van de VBR, zoals in de statuten omschreven is:

- het treffen van preventieve maatregelen ter voorkoming van (veel voorkomende) criminaliteit in Randwyck;

Zij tracht voormeld doel ondermeer te bereiken door het opstellen en uitvoeren van een gemeenschappelijk beveiligingsplan.

Resumerend

Dat het beveiligingsplan uiteindelijk toch gerealiseerd is het gevolg van:

- het doorzettingsvermogen van de werkgroepleden en de toestemming van hun meerderen in het bedrijf om er zoveel tijd in te steken;
- de veranderde opstelling van de gemeente (die mede voortkwam uit het feit dat sociale veiligheid een hoofdpunt van beleid was geworden);
- het idee om er een werkervaringsproject van te maken, hetgeen van doorslaggevende betekenis geweest;
- de aanhoudende druk op de gemeente van de zijde van de gebruikers en onderzoekers om aan het beveiligingsplan deel te nemen;
- de ondersteunende rol van de onderzoeker van de RL aan de werkgroep Beveiliging;
- het idee van een van de leden van de werkgroep om de moeilijke kwestie van de verdeelsleutel te omzeilen.

Kortom alle krachten gingen plotseling in dezelfde richting werken. Als dat niet zo was geweest dan was het plan nooit van de grond gekomen.

3 Inhoud Gemeenschappelijk Beveiligingsplan Randwyck

Uniek Beveiligingsplan Randwyck

De VBR heeft in samenwerking met gemeente, politie, arbeidsbureau, bedrijfsleven en bewonersverenigingen een tamelijk uniek beveiligingsplan gerealiseerd. Het plan is om verschillende redenen uniek te noemen:

- ruim 90% van alle bedrijven en instellingen in de wijk doet mee, dat wil zeggen dat zij gezamenlijk de kosten betalen;
- het plan draait zonder subsidie en is daarom een goed voorbeeld van een publiek private samenwerking;
- het plan biedt 11 langdurig werklozen een goede opleiding en daarmee samenhangend een betere kans op de arbeidsmarkt;
- het plan is niet ontstaan als gevolg van een criminaliteitsprobleem in de wijk, maar omdat de deelnemers de huidige veiligheid in hun wijk wilden continueren ondanks de forse groei die de wijk doormaakt.

Inhoud Beveiligingsplan Randwyck

Het Gemeenschappelijk Beveiligingsplan kent om te beginnen een looptijd van een jaar, namelijk van 1 september 1990 tot en met 31 augustus 1991. De bedoeling van het bestuur van de VBR is om het plan voor meerdere jaren vast te leggen, maar dat is vrijwel onmogelijk omdat een aantal deelnemers hun deelname van jaar tot jaar opnieuw willen bekijken. De belangrijkste criteria voor hernieuwde deelname zullen zijn:

- de hoogte van de kosten;
- de ervaringen van het eerste jaar (voldoet het plan aan de verwachtingen).

Ook de samenwerking met het GAB moet steeds weer opnieuw worden bekeken, waarbij het vooral gaat om de vraag of er voldoende geschikte kandidaten te vinden zijn voor de opleiding en stage en of het GAB de kosten van de opleiding weer voor haar rekening neemt.

Contractueel is vastgelegd dat de beveiliging op de volgende tijdstippen wordt uitgevoerd:

- a. Dagelijks van 19.00 uur tot 07.00 uur.
- b. Gedurende de weekeinden op zaterdag en zondag en op de christelijke zonfeestdagen te weten Nieuwjaarsdag, Koninginnedag, Hemelvaartdag, Pinksterdagen, Paasdagen en de Kerstdagen 2 uren extra surveillance tussen 07.00 uur en 19.00 uur.
- c. Op 24 t/m 28 en 31 december 1990 een extra surveillance van 2 uren tussen 07.00 uur en 19.00 uur.

De surveillance wordt steeds uitgevoerd door twee surveillanten, bestaande uit een gediplomeerde beveiligingsbeambte en een stagiaire. Tijdens het surveilleren wordt gebruik gemaakt van een auto om van het ene object naar het andere te gaan.

Uitgangspunt is het beveiligen van de hele wijk, dat wil zeggen niet alleen de bedrijven en instellingen, maar ook het woongedeelte en de openbare ruimten in de wijk.

De belangrijkste taken van de surveillanten zijn:

- het controleren van de afrasteringen, gebouwen, loodsen en terreinen op inbraak, brand en vernielingen (te voet);
- toezicht houden op de openbare weg;
- bij alarm zo spoedig mogelijk naar het object gaan en de vereiste maatregelen treffen (bijvoorbeeld politie waarschuwen, observeren etc.);
- de politie behulpzaam zijn bij instellen van een onderzoek, wegwijs maken etc.;
- verzoeken van de politie opvolgen, zoals bijvoorbeeld de contactpersoon van een bedrijf/instelling informeren of mede onderzoek in stellen;
- rapporteren van onregelmatigheden aan de gebruiker via zogenaamde dag-rapporten.

Een groepje van 4 personen (bestaande uit bestuurslid VBR, adjunct directeur SafeNed, wijkagent Randwyck en een functionaris van de afdeling Bijzondere Wetten van de Gemeentepolitie Maastricht) hebben voor de start van het project de instructies opgesteld voor de beveiligingsbeambten van SafeNed, die in Randwyck het Gemeenschappelijk Beveiligingsplan gaan uitvoeren.

Het betreft hier de instructies voor beveiligingsdiensten conform de Wet op de Weerkorpsen. Als voorbeeld hiervan kunnen worden genoemd de regels met betrekking tot interventie, het uniform, herkenbaar voertuig etc.

Het bestuurslid van de VBR evalueert eenmaal per maand met de stagiaires en adjunct directeur van SafeNed over de voortgang van het project.

Ook tussen SafeNed en de politiefunctionaris van Bijzondere Wetten is de afspraak gemaakt om regelmatig het plan te evalueren (in principe eenmaal per maand).

Werkervaringsproject

Het plan is opgezet in de vorm van een werkervaringsproject, dat wil zeggen dat in samenwerking met het GAB te Maastricht 11 langdurig werklozen worden opgeleid tot gediplomeerde beveiligingsbeambten, die tegelijkertijd stage lopen bij het beveiligingsbedrijf SafeNed.

De opleiding van de 11 langdurig werklozen is bekostigd door het GAB te Maastricht. De werving en voorlichting is eveneens verricht door het GAB. De selectie van het opleidingsinstituut en van de kandidaten voor de opleiding/stage heeft het GAB in overleg met de VBR en SafeNed gedaan.

De keuze voor het opleidingsinstituut (OBP) was gemakkelijk, omdat:

- dit het enige instituut in Limburg is dat deze opleiding kan verzorgen;
- er in het verleden goede ervaringen door het GAB mee zijn opgedaan;
- het instituut de mogelijkheden had om het programma uit te breiden met een cursus conflicthantering en bedrijfsbrandwacht.

De selectie van de kandidaten is via de volgende stappen tot stand gekomen:

- Voorselectie door het GAB gebaseerd op leeftijd en vooropleiding. De benedengrens is gesteld op 21 jaar en de bovengrens is afhankelijk gesteld van de zinvolheid om iemand op oudere leeftijd nog te scholen. De voorkeur gaat uit naar jonge mensen, maar ook ouderen die moeilijk plaatsbaar zijn behoren tot de doelgroep. De vooropleiding moet minimaal op MAVO-niveau zijn.
- antecedenten onderzoek;
- medische keuring;
- gesprek met SafeNed en VBR over motivatie etc.

Op de voorlichtingsbijeenkomst waren 36 mensen aanwezig. Met 18 kandidaten werden gesprekken gevoerd, waarna er 7 werden afgewezen; De definitieve keuze van de kandidaten is in onderling overleg tussen SafeNed en de VBR tot stand gekomen.

De opleiding (theorie) is eind augustus 1990 gestart en is medio maart j.l. afgerond.

Eenmaal per week op woensdag werd het theoretische gedeelte verzorgd bij de PLEM in Randwyck. Het opleidingspakket omvat:

- het basisdiploma beveiligingsbeambte;
- het basisdiploma EHBO met een cursus hartreanimatie;
- een cursus conflicthantering;
- een cursus bedrijfsbrandwacht.

De lessen duurden van 09.00 tot 12.00 en van 13.00 tot 16.00 uur. De cursus EHBO/hartreanimatie vond in de periode september tot en met december 1990 plaats op de dinsdagavonden.

De stagiaires kwamen in het begin tweemaal per 10 dagen een halve nacht aan de beurt. Door het wegvallen van drie stagiaires in november moesten de overigen eenmaal per week een hele nacht surveilleren, hetgeen problemen opleverde. Vanaf januari 1991 is geregeld dat de stagiaires eenmaal per week een halve nacht stage lopen.

Met betrekking tot de stagiaires is in het contract tussen SafeNed en de VBR alleen geregeld dat SafeNed zich bereid verklaart geschikte kandidaten als stagiaire op te nemen in het project in het kader van een werkgewenningsplan. De extra kosten hieraan verbonden zijn voor rekening van het GAB te Maastricht.

De VBR

De VBR speelt bij de uitvoering van het beveiligingsplan een cruciale rol. Zij is niet alleen opdrachtgever, maar zorgt tevens voor:

- de begeleiding van de stagiaires (aanvankelijk was dit in handen van SafeNed, maar dat bleek al snel niet goed te werken);
- de evaluatie-bijeenkomsten met alle betrokken partijen;
- de loopbaanontwikkeling van de stagiaires;
- een intermediaire rol tussen SafeNed en de stagiaires.

Door het ontbreken van de specifieke kennis op het gebied van de beveiliging blijft de rol van het GAB beperkt tot de zorg om de loopbaanontwikkeling van de stagiaires.

In oktober 1990 sluit de VBR een aanvullend contract af met SafeNed ten behoeve van de invoering van het zogenaamde barcode-systeem. Dit houdt in dat de surveillanten tijdens hun controle-ronden met een leespen langs de op de verschillende objecten aangebrachte streepjescodes gaan. Op deze manier wordt per computer geregistreerd hoe laat en hoe vaak de surveillanten het object gecontroleerd hebben.

Het gebruik van dit systeem verloopt in de praktijk echter niet zonder problemen. In hoofdstuk 5 "Knelpunten en oplossingen" wordt op deze problematiek verder ingegaan.

De VBR heeft de directie van SafeNed weten te interesseren voor het bekostigen van een ontwerp en het drukken van een reclame-affiche. Dit affiche heeft in de maanden november en december in de hele stad gehangen (verzorgd door Publex b.v. in ruil voor het beveiligen van de Publex bushuisjes en reclame-zuilen in Randwyck).

Het affiche, dat een afmeting heeft van 1.50 bij 0.80 meter, bevat de tekst dat Randwyck beveiligd wordt door SafeNed en wie de deelnemers zijn. De afspraak is dat deze campagne binnenkort nogmaals wordt herhaald.

4 Verwachtingen en tussentijdse balans

Verwachtingen met betrekking tot het resultaat van het plan

Alle betrokken partijen werd (in de interviews) gevraagd naar hun verwachtingen ten aanzien van het resultaat van het beveiligingsplan Randwyck, dat wil zeggen hun verwachtingen ten aanzien van:

- de ontwikkeling van de (veelvoorkomende) criminaliteit;
- het arbeidsperspectief van de stagiaires;
- de bijdrage van de andere partijen.

Ten aanzien van **de criminaliteit** verwachten alle geïnterviewden dat van het beveiligingsplan een positieve werking zal uitgaan. De meningen over wat dat in concreto zal zijn lopen uiteen van afname, stabilisatie of minder snelle stijging dan in andere wijken ondanks dat de wijk nog steeds groeit.

Van de geïnterviewden verwachten twee medewerkers van bedrijven een daadwerkelijke afname van de criminaliteit.

Een bestuurslid van de VBR is tevreden met een stabilisatie van de cijfers en de overige 12 houden het op een minder snelle stijging (in deze categorie zitten de stagiaires, de politie functionaris en de directeur van SafeNed).

Zij zijn het er allemaal over eens dat het plan in ieder geval op de onveiligheidsgevoelens van de gebruikers van de wijk een positieve invloed zal hebben.

De geïnterviewde politieambtenaar waarschuwt in dit verband voor te hoog gespannen verwachtingen. Hij denkt dat het plan wel zijn uitwerking zal hebben, maar dat tegelijkertijd geen wonderen moeten worden verwacht.

De ondervraagden verwachten dat de **kansen op een baan voor de stagiaires** sterk verbeteren en dat de meeste stagiaires ook daadwerkelijk een baan zullen vinden.

Het GAB heeft bij de werving van de kandidaten duidelijk gemaakt dat een baan niet gegarandeerd kan worden, maar dat de kans daarop wel vrij groot is gezien de nog steeds groeiende vraag naar beveiligingspersoneel op de regionale arbeidsmarkt.

In het algemeen verwachten allen van **de andere partijen** dat zij zich zullen houden aan de gemaakte afspraken.

Meer in het bijzonder:

- de VBR verwacht dat voor iedereen de continuïteit van het plan hoog in het vaandel staat;
- de politie verwacht met name van SafeNed en de stagiaires dat zij zich vooral zullen houden aan de Wet op de Weerkorpsen;
- de stagiaires verwachten van de VBR en SafeNed een goede begeleiding en van het GAB ondersteuning bij het vinden van een baan.

Tussentijdse balans ten aanzien van de gestelde doelen

Het Beveiligingsplan Randwyck kent twee doelstellingen:

1. het voorkomen van (veelvoorkomende) criminaliteit;
2. 11 langdurig werklozen op leiden tot beveiligingsbeambten en daarmee een goede kans op een baan geven.

Voor de VBR is vanzelfsprekend het voorkomen van (veelvoorkomende) criminaliteit het hoofddoel.

Sinds begin 1988 worden in samenwerking met de politie de criminaliteitscijfers voor Randwyck geregistreerd en geanalyseerd.

Hieronder volgt een overzicht van de ontwikkelingen tot en met februari 1991.

Tabel 1

	1988	1989	1990	1991
Januari	5	5	19	11
Februari	2	6	8	15
Maart	3	6	21	
April	2	9	5	
Mei	5	8	16	
Juni	5	16	13	
Juli	3	4	6	
Augustus	5	14	8	
Subtotaal	30	66	96	
September	13	13	14*	
Oktober	13	17	13	
November	10	12	9	
December	5	13	5	
Subtotaal	41	55	41	
Totaal	71	121	137	

* = Start beveiligingsplan.

Het gemiddelde aantal delicten per maand bedroeg in 1988 5,9 en in 1989 10,3. Wij zien hier bijna een verdubbeling van het gemiddelde aantal geregistreerde delicten per maand. Het gemiddelde aantal delicten per maand in 1990 bedraagt 11,4. De stijgende lijn heeft zich in 1990 dus licht doorgezet. Opvallend is de sterke toename in de eerste helft van 1990 (jan. tot en met juni 82 voorvallen ofwel 13,7 per maand) en de afname in de tweede helft van het jaar (juli tot en met december 55 voorvallen ofwel 9,2 per maand).

Nog interessanter is natuurlijk de ontwikkeling vanaf 1 september 1990. Op die datum gaat het Gemeenschappelijk Beveiligingsplan in werking. De eerste maand (september) blijft het aantal incidenten nog vrijwel gelijk (14) en vervolgens zien wij een duidelijke daling in de maanden oktober, november, december 1990 ten opzichte van dezelfde maanden van het jaar daarvoor. Wanneer wij januari/februari 1990 vergelijken met januari/februari 1991 dan is sprake van een stabilisatie van het aantal delicten (27 versus 26).

Bij nadere bestudering van de cijfers van deze laatste twee maanden blijkt dat het merendeel van de voorvallen zich heeft voorgedaan in/bij het MECC overdag tijdens evenementen in het MECC. Met andere woorden op tijden dat het beveiligingsplan niet operationeel is.

Als wij bedenken dat in de tussentijd de wijk steeds meer tot leven komt (sinds maart j.l. is het AZM helemaal in gebruik) dan is de ontwikkeling in criminaliteitscijfers in de eerste maanden na de start van het project hoopvol te noemen.

De tweede doelstelling wordt gerelateerd aan de verwachtingen van het GAB. Voor het GAB is het project geslaagd wanneer:

- 8 stagiaires aan het eind van het project een baan hebben gevonden en bij voorkeur in de beveiliging;
- 10 kandidaten de eerste keer slagen voor het basisdiploma beveiligingsbeambte.

Deze twee criteria heeft het GAB vooraf vastgesteld.

Opleiding

Het theoretische gedeelte is inmiddels afgerond. Zonder uitzondering zijn alle betrokkenen zeer tevreden over de opleiding. Medio maart zijn de stagiaires op examen geweest voor het basisdiploma beveiligingsbeambte. De uitslag is op dit moment nog niet bekend. Alle kandidaten zijn wel reeds geslaagd voor de andere vakken/cursussen.

Arbeidsperspectief

- Een stagiair heeft vrij snel een vaste aanstelling voor 40 uur bij SafeNed gekregen.
- Een stagiair heeft in november 1990 van SafeNed een contract voor 25 uur gekregen.
- Een heeft een aanbod voor 25 uur gehad, maar in verband met uitkerings-technische zaken geweigerd.
- Twee stagiaires hebben een 0 uur contract (d.w.z. op afroep beschikbaar zijn) aangeboden gekregen, waarvan er een geweigerd heeft. Deze laatste heeft serieuze plannen om met alle steun van het GAB de middelbare opleiding voor veiligheidkundige te gaan volgen. Bovendien heeft hij begin april een sollicitatiegesprek bij de KNP.
- De nestor van de stagiaires wordt na afloop van het project in de banenpool, die onlangs in Maastricht van start is gegaan, ondergebracht (als conciërge bij een school). Van de overigen is bekend dat zij druk doende zijn met solliciteren.

Ofschoon de definitieve balans pas in september/oktober a.s. kan worden opgemaakt, kan nu reeds gezegd worden dat het er redelijk goed uitziet voor de stagiaires voor wat betreft hun kansen op de arbeidsmarkt.

5 Knelpunten en oplossingen

De aanvangsperiode van het beveiligingsplan is niet vlekkeloos verlopen. Al vrij snel openbaarde zich een aantal problemen, die voor het project serieuze gevolgen dreigden te hebben.

Begeleiding van de stagiaires: De begeleiding van de stagiaires was aanvankelijk in handen van medewerkers van SafeNed. Al spoedig bleek dat deze mensen hun taak als begeleider niet naar behoren vervulden.

De geïnterviewde stagelopers noemden in dit verband dat zij het vuile werk moesten opknappen en de schuld kregen van dingen die de begeleiders fout deden. Het gevolg hiervan was dat 6 stagiaires wilden opstappen. Om de dreigende crisis te bezweren heeft op 8 januari j.l. een bijeenkomst plaats gevonden met alle betrokken partijen. Tijdens deze bijeenkomst besloten 3 van de 6 alsnog door te gaan met de stage. De andere 3 stopten met de stage (maar gingen door met de theorie), ondanks de aangekondigde verbeteringen. De drie afvallers hadden geen vertrouwen meer in SafeNed.

Als oplossing is de begeleiding van de stagiaires in handen gelegd van een bestuurslid van de VBR en bestaat er geen gezagsverhouding meer tussen de stagiaires en SafeNed. Eenmaal per maand vindt een evaluatie-bijeenkomst plaats, waarbij naast de stagiaires ook de vertegenwoordiger van het GAB en de kantoordirecteur van SafeNed aanwezig is. Inmiddels hebben drie van deze bijeenkomsten plaats gevonden. Over deze aanpak is iedereen zeer tevreden. Daarnaast evalueert de nieuwe begeleider om de twee weken met de kantoor-directeur van SafeNed.

Stage roosters: het inroosteren van de stagiaires verliep in het begin ook niet zonder problemen. Er werd onder andere onvoldoende rekening gehouden met de cursusverplichtingen van de stagiaires. Bovendien werden de roosters vaak veel te laat uitgereikt, waardoor het vaker voorkwam dat stagiaires slechts een dag van te voren hoorden dat het hun stagebeurt was.

Ook het aantal uren van een stagebeurt (van 19.00 uur tot 07.00 uur) bleek problemen op te leveren. Het bestuur van de VBR heeft, zoals uit de interviews blijkt, onvoldoende rekening gehouden met het feit dat:

- de stagiaires lange tijd uit het arbeidsproces zijn geweest;
- er geen enkele financiële vergoeding tegenover hun stageverplichting staat.

In goed overleg met alle partijen werd besloten het aantal uren van de stagebeurt terug te brengen van 12 naar 6 uur, dat wil zeggen of stage lopen van 19.00 uur tot 01.00 uur of van 01.00 uur tot 07.00 uur.

Deze wijziging wordt door alle betrokkenen als positief ervaren.

Nul-uur contracten: een aantal stagelopers kreeg al snel na de start van het beveiligingsplan in september een zogenaamd nul-uur contract aangeboden (d.w.z. op afroep beschikbaar zijn). Twee gingen op dat aanbod in. Het gevolg hiervan was dat er problemen ontstonden met de stage- en opleidingsverplichtingen, dat wil zeggen dat zij vaker lessen moesten missen.

Het probleem is in zoverre opgelost dat één stageloper het contract met SafeNed heeft opgezegd en het bestuur van de VBR met SafeNed heeft afgespro-

ken dat stage en opleiding altijd voorrang genieten ten opzichte van werkzaamheden in het kader van een dergelijk contract.

Materiaal: op het gebied van de materiële voorzieningen hebben zich in het begin wat onvolkomenheden gemanifesteerd. Hierbij moet gedacht worden aan:

- de surveillance auto (enige tijd uitgerust met een lek reservewiel);
- de uniformen (niet compleet);
- de communicatiemiddelen (niet in orde).

Op aandringen van de VBR zijn deze zaken door SafeNed in orde gemaakt.

Reiskostenvergoeding: enkele stagiaires, die van buiten de stad komen, hebben recht op reiskostenvergoeding. De uitbetaling daarvan heeft nogal op zich laten wachten. Dit lag aan het GAB. Inmiddels zijn ook deze zaken recht getrokken.

Barcode systeem: aan de leden van de vereniging moet getoond kunnen worden hoe vaak per nacht bij hen gecontroleerd wordt. Dit gebeurt dan nu ook via het zogenaamde barcode-systeem (streepjescode-systeem). De surveillanten moeten bij elk object met een leespen langs de aangebrachte strips gaan. Eenmaal per maand krijgt de VBR hiervan een computer-uitdraai.

In de praktijk blijken ook hier problemen te zijn:

- het systeem is erg storingsgevoelig, vooral bij vochtig weer;
- de surveillanten ervaren het als een last. Zij zijn van mening dat het strippen ten koste gaat van de kwaliteit. Men is teveel gefixeerd op het zoeken van de strips in plaats van het eigenlijke werk;
- de strips zitten op onmogelijke plaatsen;
- een aantal strips is verdwenen.

Het bestuur van de VBR onderkent deze problemen, maar wil het contract dat hiervoor met SafeNed is gemaakt vooralsnog handhaven. Aan de stagiaires is duidelijk gemaakt dat dit systeem niet dient om hun te controleren, maar zuiver als bewijsmateriaal naar de deelnemers toe met het oog op de continuering van het plan.

Meer afwisseling gewenst: de geïnterviewde stagiaires gaven te kennen dat zij de stage als te eenzijdig ervaren. Het zou volgens hen juist voor het opdoen van meer ervaring gewenst zijn afwisseling in de stage aan te brengen, zoals bijvoorbeeld winkelsurveillance etc.

Dit probleem is tijdens de laatste evaluatie-bijeenkomst besproken en dat heeft geleid tot de afspraak dat de stagiaires op vrijwillige basis aan SafeNed kenbaar kunnen maken of zij op andere projecten mee willen lopen. Ook hierover is de afspraak gemaakt tussen de VBR en SafeNed dat dit niet ten koste van het Randwyck-project mag gaan. Met andere woorden het stagelopen bij andere projecten moet gezien worden als een aanvulling op Randwyck en komt dus niet in de plaats van Randwyck.

6 Conclusies en aanbevelingen

Aan de hand van het voorgaande kan een aantal voorlopige c.q. tussentijdse conclusies worden getrokken met betrekking tot het functioneren van het Gemeenschappelijk Beveiligingsplan Randwyck.

Op basis van deze conclusies en de gegevens van de interviews komen wij tot een aantal aanbevelingen om het plan voor de resterende periode (tot 1 september 1991) optimaal te laten functioneren.

Conclusies

De twee belangrijkste doelstellingen van het plan (het in toom houden van de criminaliteit en een verbetering van de arbeidsmarktpositie voor de stagiaires) lijken haalbaar te zijn.

De eerste maanden zijn niet zonder problemen verlopen. Voor drie stagiaires was dat aanleiding om met de stage te stoppen. De belangrijkste betrokkenen (bestuur VBR, GAB en SafeNed) erkennen dat zij vooraf bepaalde zaken onderschat hebben, het betreft onder meer de begeleiding en het inroosteren van de stagiaires.

In januari j.l. zijn de problemen opgelost en uitgesproken. Sindsdien hebben zich geen knelpunten van betekenis meer voorgedaan.

Aanbevelingen

- Blijf op de ingeslagen weg doorgaan, dat wil zeggen de oplossingen zoals die in januari zijn bedacht op het gebied van de begeleiding van de stagiaires, roosters, voortzetten. Alle betrokken partijen zijn sindsdien tevreden.
- Handhaaf de drie verschillende evaluatie-bijeenkomsten .
In het kader van het Beveiligingsplan Randwyck wordt op drie verschillende manieren door betrokkenen geëvalueerd.
 1. De maandelijkse evaluatie-bijeenkomsten met de stagiaires, GAB en SafeNed, waarvan de eerste drie in ieder geval hebben aangetoond dat zij erg nuttig zijn.
 2. De tweewekelijkse-evaluatiegesprekken tussen de stagebegeleider en de kantoordirecteur van SafeNed. In de interviews hebben zowel de stagebegeleider als de kantoordirecteur laten blijken dit zeer zinvol te vinden.
 3. De evaluatiegesprekken tussen politie en SafeNed. Tijdens deze gesprekken (tot nu toe drie) kan de politie nuttige adviezen geven aan SafeNed, zoals dit bijvoorbeeld recentelijk is gebeurd ten aanzien van het omgaan met gevonden spuiten.
- De VBR moet overwegen om tijdens bepaalde evenementen in het MECC de surveillanc-uren te verschuiven c.q. uit te breiden (in overleg met en op kosten van het MECC).
- De meest recente cijfers duiden op een mogelijke verschuiving van de criminaliteit van de avond/nacht naar de dag bij grote evenementen in het MECC.
- De VBR moet zich herbezinnen over het gebruik van het barcode-systeem. Overmatig gebruik hiervan kan ten kosten gaan van de kwaliteit van de beveiliging en de motivatie van de surveillanten.
- Het GAB en de VBR moeten er bij SafeNed op aandringen dat de stagiaires ook op andere projecten werkervaring kunnen gaan opdoen. Deze wens hebben de stagiaires zelf kenbaar gemaakt. Het theoretische gedeelte hebben zij

achter de rug, zodat meer tijd beschikbaar is voor het opdoen van praktijkervaring.

- In verband met de herkenbaarheid moet overwogen worden om de surveillance-auto uit te rusten met een lichtbalk op het dak met het opschrift "RANDWYCK BEVEILIGING".

Deze suggestie is gedaan door een van de geïnterviewden en ligt in het verlengde van wat meerdere bewoners en gebruikers bij verschillende gelegenheden hebben kenbaar gemaakt. Naast de vraag of dit wettelijk is toegestaan, dient ook te worden stilgestaan bij voor- en nadelen van deze suggestie.

Deel 2
Resultaten voormeting
bewoners en
gebruikers Randwyck

1 Verantwoording van het onderzoek

1.1 Inleiding

Doelstelling en onderzoeksvragen

Het beveiligingsplan heeft een sterk preventief karakter. Door middel van intensieve, preventieve surveillance wordt beoogd dat een uitbreiding van de criminaliteit en onveiligheid in Randwyck wordt tegengegaan. Een toename van criminaliteit in de wijk wordt verwacht omdat het gebruikersverkeer in de wijk de komende jaren sterk zal toenemen (bijv. door de komst van het Academisch Ziekenhuis).

Bij de effectmeting staan daarom twee onderzoeksvragen centraal.

- In hoeverre nemen de onveiligheidsgevoelens van bewoners en gebruikers in de wijk af door het uitvoeren van preventieve surveillances in de wijk.
- Heeft de aanwezigheid van het beveiligingsbedrijf een preventief effect op de feitelijke criminaliteit in Randwyck.

Beantwoording van bovenstaande onderzoeksvragen zal worden gebaseerd op twee bronnen:

- een voormeting en een nameting onder bewoners en gebruikers van Randwyck;
- geregistreerde politiegegevens over de periode vóór en de periode na de start van het beveiligingsplan.

De centrale onderzoeksvragen zullen pas in de eindrapportage van de evaluatie kunnen worden beantwoord.

Een beschrijving van de onveiligheidsbeleving en van de feitelijke criminaliteit vóór en direct na de start van het project (de voormeting) is wel gereed.

- Een rapportage (bedoeld voor intern gebruik) waarin een gedetailleerde analyse is gemaakt van de ontwikkelingen van de feitelijke criminaliteit in Randwyck, vóór de start van het beveiligingsplan, is reeds verschenen (Van Hoek 1990).
- In deel 2 van deze tussenrapportage staat de beschrijving van de onveiligheidsbeleving van bewoners en de meest kwetsbare gebruikersgroep (de avond en nachtwerkers in de wijk) centraal.

Leeswijzer

Deel 2 van deze rapportage ziet er als volgt uit.

- In hoofdstuk 1 wordt de opzet en uitvoering van de voormeting beschreven, waarbij steeds onderscheid wordt gemaakt tussen enerzijds de enquête onder bewoners van Randwyck en anderzijds de enquête onder gebruikers van Randwyck. Er wordt ingegaan op de representativiteit van de beide steekproeven en de beschrijving van de steekproeven naar formele kenmerken (sexe, leeftijd e.d.).

Tenslotte wordt nagegaan of de resultaten van de voormeting beïnvloed worden door de aanwezigheid van voorkennis bij de geënquêteerden over het beveiligingsplan. De voormeting kan namelijk niet zonder meer beschouwd worden als een zogenaamde nulmeting, aangezien deze meting werd gehouden toen het project al een aantal maanden bestond.

- In hoofdstuk 2 worden de resultaten van de voormeting die betrekking hebben op onveiligheid, vermijding en slachtofferschap gepresenteerd.

- In hoofdstuk 3 wordt nagegaan hoe aantrekkelijk Randwyck is als wijk om in te wonen en te werken.
- In hoofdstuk 4 wordt de mening van de geënquêteerden over het beveiligingsplan weergegeven en de ervaringen die men, gedurende de eerste maanden, met het project heeft opgedaan.

1.2 Het bewonersonderzoek

De voormeting onder bewoners werd in januari 1990 gehouden. Bij het uitzetten van deze enquête is gebruik gemaakt van het postcodeboek. Na een eerste selectie waarbij bedrijven en instellingen zo veel mogelijk zijn uitgeselecteerd, blijkt dat er begin 1990 625 huizen met een postcode geregistreerd stonden. Uit dit bestand zijn op aselechte wijze 500 adressen geselecteerd; deze adressen hebben alle, met de post, een enquête toegezonden gekregen. Dit betekent dat in eerste instantie 80% van alle in het postcodeboek voorkomende panden is benaderd voor het onderzoek.

Van de 500 uitgezette enquêtes zijn er echter circa 80 als niet te bestellen teruggegeven door de PTT. Bijna altijd bleken straatnummers (nog) niet te bestaan. Deze 80 enquêtes zijn vervolgens opnieuw uitgezet onder de 125 panden die nog niet voorzien waren van een enquête. Uiteindelijk is dus 95% van alle bestaande adressen in Randwyck benaderd voor het onderzoek.

Voor een weergave van de enquêtelijst verwijzen we naar bijlage 1.

Van de 500 enquêtes die werden uitgezet, zijn er 322 geretourneerd. Hiervan bleken er vijf onbruikbaar omdat ze toch bij een bedrijf of instelling waren terechtgekomen. Dit betekent een responspercentage van 63%, hetgeen als een hoge respons beschouwd mag worden bij een schriftelijke enquête.

Vervolgens dient men zich af te vragen in hoeverre de groep van 317 geënquêteerde bewoners een juiste afspiegeling vormt van de totale groep bewoners van Randwyck. Deze vraag is met name van belang omdat de enquête niet geadresseerd was aan personen maar aan 'huishoudens. In theorie zou het dus zo kunnen zijn dat bijvoorbeeld steeds de man des huizes de enquête heeft ingevuld, hetgeen beslist een eenzijdig beeld zou geven van de onderwerpen waarover men werd bevraagd. Deze vraag naar de representativiteit van de onderzoeksgroep hebben we beantwoord door een vergelijking te maken met bevolkingsgegevens die door de Gemeente Maastricht ter beschikking werden gesteld. Deze vergelijking werd gemaakt voor de variabele sexe, leeftijd en samenlevingsvorm (tabel 1). Bij de bevolkingsgegevens is een ondergrens van 20 jaar gehanteerd.

Tabel 1: Sociaal demografische kenmerken van de onderzoeksgroep en de populatie per 1-1-'91 (in %)

	Onderzoeksgroep (N = 317)	Populatie (N = 1719)
Leeftijd		
Tot en met 30 jaar	32	33
31-50 jaar	56	49
51-65 jaar	8	12
Ouder dan 65 jaar	4	6
Totaal	100	100
Geslacht		
Man	47	49
Vrouw	53	51
Totaal	100	100
Leefvorm		
Alleen wonend	18	38 *
Deel van gezin/samenlevingsvorm	82	62 *
Totaal	100	100

*= Bij de bevolkingsgegevens valt de categorie 'ongehuwd samenwonend' onder 'alleenstaand'!

Uit tabel 1 blijkt dat de onderzoeksgroep in sterke mate representatief lijkt voor de gehele wijk. De enige geconstateerde afwijking betreft een beperkte ondervertegenwoordiging van de oudste bewoners (ouder dan 50 jaar) in de onderzoeksgroep.

Wat betreft de leefvorm kan (een deel van) het verschil in percentuele verdeling tussen onderzoeksgroep en populatie verklaard worden door het feit dat de categorie-indeling niet overeenkomt. De categorie 'gehuwd' is veel beperkter dan de categorie 'deel van een gezin/andere samenlevingsvorm'.

1.3 Het gebruikersonderzoek

Bij het onderzoek onder de categorie gebruikers van Randwyck hebben we ons in de eerste plaats beperkt tot de mensen die in Randwyck werken. De mensen die Randwyck met een zekere regelmaat bezoeken zijn dus buiten beschouwing gebleven. Binnen de categorie werkenden hebben we vervolgens gekozen voor de meest interessante groep: de mensen die 's avonds en/of 's nachts in Randwyck werken.

In totaal zijn circa 60 bedrijven in Randwyck gevestigd. Bij alle bedrijven is geïnventariseerd hoeveel mensen geregeld na 19.00 uur 's avonds werken. Dat bleken er 480 te zijn, deze groep is werkzaam bij 13 bedrijven/ instellingen.

Het merendeel van deze mensen is werkzaam bij het PTT sorteercentrum of bij het dagblad 'de Limburger'.

Vervolgens zijn de aantallen uit te zetten enquêtes per bedrijf vastgesteld. Bij bedrijven met meer dan 10 avond/nachtwerkers is 60% van alle avond/nachtwerkers benaderd voor het onderzoek. Bij de bedrijven met minder dan 10 avond/nachtwerkers is iedereen die na 19.00 uur werkt geënquêteerd.

In totaal zijn 300 enquêtes uitgezet, hiervan zijn er 135 geretourneerd.

Vervolgens bleek dat 11 geënquêteerden toch zelden of nooit na 19.00 uur werkten. Het responspercentage bedraagt 42%, hetgeen beduidend lager is dan bij het bewonersonderzoek. Een verklaring van dit gegeven kan zijn dat men bij gebruikers minder betrokkenheid kan verwachten bij onderwerpen die Randwyck betreffen dan bij bewoners.

In onderstaande tabel is een opgave van aantallen per bedrijf weergegeven.

Tabel 2: Aantallen avond/nachtwerkers per bedrijf (populatie, steekproef en onderzoeksgroep)

	Totaal aantal avond/nacht werkers: populatie (N = 480)	Aantal uitgezette enquêtes: steekproef (N = 300)	Respons: onderzoeks- groep* (N = 125)
PTT sorteercentrum	215	128	32 (25%)
De Limburger	160	95	40 (42%)
Provinciehuis	25	15	5 (33%)
Universiteit	25	15	11 (73%)
Mecc	20	12	11 (92%)
DGB	8	8	8
Hotel	8	8	5
EZN	6	6	3
Sporthal	5	5	-
PLEM	3	3	3
Bloemisterij	2	2	1
Assurantiekantoor	2	2	1
Chinees Restaurant	1	1	1
Onbekend			3
Totaal	480	300	124 (41%)

*= Tussen () zijn de responspercentages per bedrijf en voor het totaal weergegeven.

Bovenstaande tabel laat zien dat:

- driekwart van alle avond/nachtwerkers werkzaam is bij het PTT sorteercentrum of bij het Dagblad 'De Limburger';
- de steekproef dan ook voor driekwart bestaat uit mensen die bij deze twee bedrijven werkzaam zijn;

- het responspercentage bij 'De Limburger' ligt op 42%. Bij 'het PTT sorteercentrum' ligt de respons lager, namelijk op 25%. De bedrijven/instellingen met weinig medewerkers die 's avonds of 's nachts werken (uitgezonderd het Provinciehuis en de Sporthal) zijn naar verhouding sterk vertegenwoordigd.

In hoeverre de onderzoeksgroep wat betreft sociaal demografische gegevens representatief is voor de gehele populatie avond en nachtwerkers in Randwyck kan niet worden vastgesteld. We kunnen op dit punt geen vergelijking maken tussen populatie en onderzoeksgroep aangezien sociaal demografische gegevens van de populatie niet voorhanden zijn.

Conclusie ten aanzien van de representativiteit

De ondervraagde bewoners mogen beschouwd worden als representatief voor de totale bevolking van Randwyck (van 20 jaar en ouder).

Ten aanzien van de representativiteit van de gebruikersenquête (de voormeting) kon alleen worden vastgesteld dat de medewerkers van 'het PTT sorteercentrum' naar verhouding zijn ondervertegenwoordigd, terwijl de kleine bedrijven en instellingen met weinig medewerkers die 's avonds of 's nachts werken zijn oververtegenwoordigd.

In het algemeen kan worden geconcludeerd dat enige voorzichtigheid geboden is bij het generaliseren van de onderzoeksresultaten naar de totale populatie avond/nachtwerkers.

1.4 Een nadere beschrijving van de onderzoeksgroepen

Onderstaand is een samenvatting gegeven van enkele relevante kenmerken van de onderzoeksgroepen.

De bewoners

- De onderzoeksgroep bestaat voor de helft uit mannen en voor de andere helft uit vrouwen.
- Eenderde van alle ondervraagde bewoners is jonger dan 30 jaar. De groep tussen de 30 en 50 jaar is het grootst (ruim 50%).
- Het merendeel van de bewoners (82%) leeft samen met één of meerdere anderen.
- 94% van alle ondervraagde bewoners woont al langer dan één jaar in Randwyck.
- Ruim eenderde van de bewoners brengt de dag meestal door in Randwyck zelf. Een even grote groep verblijft overdag meestal buiten Randwyck.
- Tweederde van alle bewoners gaat 's avonds meerdere keren per week, voor korte of langere tijd van huis. De meesten nemen dan de auto.

De gebruikers

- De onderzoeksgroep bestaat voor 72% uit mannen en dus voor 28% uit vrouwen.
- De meeste avond/nachtwerkers zijn tussen 30 en 50 jaar (57%). Ruim eenderde is jonger dan 30 jaar (35%).
- Tweederde van alle avond/nachtwerkers woont in Maastricht. Slechts 3% (4 respondenten) is echter in Randwyck zelf woonachtig.
- De meeste mensen (85%) werken full-time (minimaal 36 uur per week).
- Ongeveer 10% werkt slechts zo af en toe in de avonduren of 's nachts. De meesten doen dat regelmatig, een groep van 25% zelfs vaak of altijd.

- De grootste groep (71%) werkt al langer dan een jaar bij het zelfde bedrijf.
- De auto en de fiets worden het meest gebruikt als vervoermiddel van en naar het werk.

1.5 Bekendheid met het beveiligingsplan

Bij een voormeting is het van belang dat de respondenten niet reeds bekend zijn met - en dus mogelijkwerwijs beïnvloed door - de 'komende' veranderingen. De wetenschap dat er een surveillancewagen dagelijks in Randwyck surveilleert kan er toe geleid hebben dat men zich al veiliger is gaan voelen. De omgekeerde redenering kan echter ook opgaan: als er zo intensief gesurveilleerd wordt in Randwyck dan zal het daar wat onveilig zijn.

Op het moment van afname van de voormeting bestond het project al vier maanden. Er is dus geen sprake van een zogenaamde 'nulmeting'. We hebben in de voormeting dan ook enkele vragen opgenomen naar de voorkennis van de maatregelen.

De bewonersenquête

93% Van alle bewoners is bekend met het beveiligingsplan; mannen en vrouwen, jonge en oudere bewoners zijn in gelijke mate op de hoogte.

15% Van de ondervraagde bewoners vindt desgevraagd, dat de veiligheid in Randwyck het laatste half jaar is toegenomen. In de helft van de gevallen wordt dit (spontaan) toegeschreven aan het beveiligingsplan. In absolute zin gaat het hier echter om een klein aantal respondenten: 8% (20 respondenten) van alle bewoners vindt dat de veiligheid is toegenomen door het beveiligingsplan.

Vervolgens zijn we nagegaan of er sprake is van verschil in beleving wat betreft aspecten van onveiligheid tussen de groep die bekend is met het project/dan wel vindt dat de veiligheid is veranderd en de groep waarvoor dit niet geldt. Dit blijkt wat betreft de bekendheid met het project niet het geval te zijn (Chi-kwadraat toets, $P < .05$). We mogen daarom concluderen dat van beïnvloeding door **voorkennis** ten aanzien van (on)veiligheid geen sprake is.

De groep die zelf zegt dat de veiligheid is toegenomen door het beveiligingsplan, scoort significant positiever op de centrale variabele 'onveiligheidsbeleving 's avonds' (chi-kwadraat = 5.08, $df = 1$, $p = .02$). Deze groep voelt zich minder onveilig dan de overige bewoners. Wat betreft andere verwante variabelen zoals 'angst voor slachtofferschap' en 'het vermijden van bepaalde plekken' vinden we weliswaar geen significante verschillen, toch zal bij de vergelijking tussen voor- en nameting rekening gehouden moeten worden met een mogelijke beïnvloeding door het project bij deze beperkte groep ($N = 26$). Bij de effectmeting zullen we daarom deze groep voor de zekerheid, buiten beschouwing laten.

De gebruikersenquête

65% Van de ondervraagde gebruikers is bekend met het bestaan van het beveiligingsplan; mannen en vrouwen, jonge en oudere respondenten zijn in gelijke mate op de hoogte.

22% Van de gebruikers vindt desgevraagd dat de veiligheid in Randwyck het laatste half jaar is toegenomen: 19 van deze 27 respondenten schrijven dit toe aan de invoering van het beveiligingsplan. Dit is 15% van alle ondervraagde gebruikers.

Ook voor de gebruikers zijn we nagegaan of er sprake is van verschil in beleving wat betreft aspecten van onveiligheid tussen de groep die bekend is met het project/dan wel vindt dat de veiligheid is veranderd en de groep waar voor dit niet gelat. Dit blijkt niet het geval te zijn (chi-kwadraattoets, $p < .05$). Anders gezegd, vier maanden na de start van het beveiligingsplan is er nog geen sprake van een statistisch aantoonbaar effect op de onveiligheidsbeleving van avond/nacht werkers. Ook de groep die zelf vindt dat de veiligheid is toegenomen door het beveiligingsplan scoort niet (significant) positiever als het gaat om veiligheid.

2 Onveiligheid, vermijding en angst voor slachtofferschap

2.1 Onveiligheidsbeleving

Bewoners

Er zijn slechts weinig bewoners die zich overdag wel eens onveilig voelen. 4% Van de respondenten heeft bevestigend geantwoord op deze vraag. Het gaat wel altijd om vrouwen.

Onveiligheidsgevoelens 's avonds komen aanzienlijk vaker voor. Eenderde van de bewoners zegt hier wel eens last van te hebben. Bewoners geven een veelheid van redenen die veroorzaken dat men zich onveilig voelt. Het meest frequent (bij eenderde van alle antwoorden) worden redenen genoemd die te maken hebben met het ontbreken van voldoende verlichting. Op de tweede plaats komt de fietserstunnel als plek die onveiligheidsgevoelens oproept.

Onveiligheidsgevoelens in de avond en nacht hangen nauw samen met het geslacht (χ^2 -kwadraat = 34.15, $df = 1$, $p = .00$). 48% Van de vrouwen beantwoordt deze vraag bevestigend tegenover 16% van de mannen.

Er bestaat geen significante samenhang met leeftijd. Het verschil tussen bewoners jonger dan 30 jaar en zij die ouder zijn dan 65 jaar, is minimaal (respectievelijk 32% en 38% voelt zich 's avonds wel eens onveilig).

Er bestaat geen significante samenhang tussen onveiligheidsbeleving en de frequentie waarmee men 's avonds van huis gaat. Mensen die (bijna) elke avond weg gaan voelen zich even vaak onveilig als zij die slechts weinig weggaan 's avonds.

Gebruikers

Een kwart van de ondervraagde gebruikers voelt zich 's avonds/s nachts wel eens onveilig op weg van of naar het werk. Ook hier zien we een sterke samenhang met sexe (χ^2 -kwadraat = 24.53, $df = 1$, $p = .00$). 56% Van de vrouwen voelt zich wel eens onveilig tegenover 12% van de mannen.

De verschillen tussen de onderscheiden leeftijdsgroepen zijn minimaal.

Mensen die 's avonds/s nachts werken, voelen zich vooral onveilig:

- tijdens het lopen naar/over het parkeerterrein behorend bij het bedrijf/de instelling waar men werkt;
- door het ontbreken van voldoende (straat)verlichting;
- bij het N.S. station of omgeving;
- in het fietstunneltje;
- in een verlaten omgeving (onbebouwde ruimten).

Aan de gebruikers is tevens gevraagd of men zich 's avonds/s nachts wel een onveilig voelt in het gebouw waarin men werkt. Deze vraag werd door 14% van de respondenten bevestigend beantwoord; 29% van de vrouwen antwoordt met 'ja', tegenover 9% van de mannen (χ^2 -kwadraat = 6.26, $df = 1$, $p = .01$). Ook hier vonden we geen verband met leeftijd.

De mensen die zich 's nachts in het gebouw waar ze werken omveilig voelen, zijn naar verhouding vooral werkzaam bij de DGD en bij het MECC: 5 van de 8 respondenten van de DGD hebben deze vraag bevestigend beantwoord. Men noemt hierbij argumenten als gebouw is moeilijk af te sluiten, veel lawaai en eerdere ervaringen met inbraak.

Bij het MECC zeggen 4 van de 11 respondenten zich in de werkomgeving wel eens onveilig te voelen.

2.2 Vermijding

Over het onderwerp 'vermijding' zijn in beide enquêtes 4 vragen gesteld.

- Zijn er in Randwyck plekken of straten waar u 's avonds **liever niet** alleen zou komen?
- Welke plekken of straten zijn dat?
- Zijn er in Randwyck plekken of straten waar u 's avonds **zeker niet** alleen zou komen?
- Welke plekken of straten zijn dat?

De antwoorden op de eerste en derde vraag zijn voor beide groepen geëncquëteerden weergegeven in onderstaande tabel.

Tabel 3: Vermijding 's avonds/'s nachts (in %)

Zijn er plekken waar men liever niet komt	Bewoners (N = 317)	Gebruikers (N = 124)
Ja	65	35
Nee	13	13
Weet niet	22	52
Totaal	100	100

Zijn er plekken waar men zeker niet komt	Bewoners (N = 317)	Gebruikers (N = 124)
Ja	39	19
Nee	33	13
Weet niet	28	68
Totaal	100	100

Tweederde van de bewoners zegt dat er plekken zijn waar men 's avonds liever niet alleen komt tegenover 35% van de gebruikers. Dit betekent echter niet dat de avond/nachtwerkers vaker ontkennend antwoorden. Deze groep weet alleen veel vaker geen antwoord te geven op de gestelde vraag, waarschijnlijk vanuit onbekendheid met de gehele wijk.

De vraag of er plekken zijn waar men zeker niet alleen zou komen weet het merendeel van de gebruikers (68%) niet te beantwoorden. Vier op de tien bewoners antwoorden hier bevestigend.

We hebben de plekken die genoemd werden als plaats waar men zeker niet alleen zou komen, nader geïnventariseerd. Dat levert het volgende beeld op. Het gebied rondom grote gebouwen wordt het meest gemeden. Hierbij worden vooral genoemd MECC, Provinciehuis, Sporthal, Ziekenhuis/Medische faculteit, Postkantoor en RUL.

Andere plaatsen die geregeld genoemd worden zijn:

- het station;
- de Praaglaan (het donkere stuk);
- straten tussen de bebouwde kom;
- de fietstunnel¹.

Kenmerken van de groep met vermijdingsgedrag

Er bestaat een sterke relatie tussen vermijdingsgedrag en geslacht bij bewoners (chi-kwadraat = 35.69, df = 1, p = .00) en (in mindere mate) bij gebruikers (chi-kwadraat = 5.80, df = 2, p = .05).

- 73% van de vrouwelijke bewoners zegt dat er plekken zijn waar men 's avonds **zeker niet** alleen zou komen tegenover 31% van de mannelijke bewoners.
- 32% van de vrouwen die 's avonds/'s nachts werken zal bepaalde plaatsen zeker vermijden tegenover 13% van de mannen.

Ook bij vermijding vinden we (net als bij onveiligheidsbeleving) geen relatie met leeftijd. Wel bestaat er bij de bewoners een samenhang tussen leefvorm en vermijding (chi-kwadraat = 11.36, df = 1, p = .00). Mensen die onderdeel uitmaken van een gezin of andere samenlevingsvorm vinden vaker dan alleenwonenden dat er plekken zijn waar men zeker niet alleen zou komen (respectievelijk 59% en 28%). Een verklaring kan niet gegeven worden door de factor 'leeftijd'.

2.3 Angst voor slachtofferschap

Bewoners

Over dit onderwerp hebben we de bewoners een viertal vragen gesteld.

- Bent u - als u **thuis** bent - wel eens bang om slachtoffer te worden van inbraak of insluiping?
- Bent u wel eens bang dat er wordt ingebroken als er niemand thuis is?
- Bent u wel eens bang om binnen Randwyck slachtoffer te worden van andere vormen van (kleine) criminaliteit zoals lastig gevallen worden, vandalisme of diefstal?
- Om welke vormen van criminaliteit gaat het dan?

Angst voor inbraak

- 41% van de bewoners is soms bang dat er wordt ingebroken terwijl men zelf thuis is; 3% is hier vaak bang voor.
- 64% is wel eens bang dat er tijdens zijn/haar afwezigheid wordt ingebroken; 8% is vaak bang dat dit zal gebeuren.

Ook voor deze variabelen hebben we gekeken naar een mogelijke samenhang met sexe, leeftijd en leefvorm.

- Vrouwen zijn vaker bang dan mannen dat er wordt ingebroken terwijl zij zelf thuis zijn (chi-kwadraat = 6.03, df = 1, p = .01).
- Mensen ouder dan 65 jaar zijn het meest vaak bang voor inbraak (chi-kwadraat = 15.47, df = 4, p = .004).

¹ In opdracht van de gemeente Maastricht is een onderzoek uitgevoerd naar enge plekken in Maastricht. Hierin worden ook het fietstunneltje en het parkeerterrein bij de RUL als onveilig genoemd. Andere plekken die genoemd worden zijn: 'de Kennedybrug tot aan het Provinciehuis', 'de Maastrichterweg langs voetbalvelden Heugem', 'het park bij de Kennedybrug'. Dezelfde plekken worden in het onderhavige onderzoek eveneens - maar niet het meest frequent - genoemd.

Angst voor andere vormen van criminaliteit

Bijna de helft van de bewoners (48%) is wel eens bang om slachtoffer te worden van andere vormen van criminaliteit. Bij een onderscheid naar sexe liggen deze percentages op 56% bij vrouwen en 37% bij mannen (chi-kwadraat = 9.97, df = 1, p = .002). Men is het meest bang om lastig gevallen te worden en om slachtoffer te worden van vandalisme. De 'angstpercentages' per delictsoort zijn:

- lastig gevallen worden	(22%)
- vernieling/beschadiging	(20%)
- inbraak in auto	(18%)
- fietsdiefstal	(17%)
- diefstal van (delen van) auto	(14%)
- graffiti	(13%)

Gebruikers

Aan de mensen die 's avonds/'s nachts in Randwyck werken is een drietal vragen gesteld over angst voor criminaliteit.

- Bent u - in de avond of nachtelijke uren - wel eens bang om lastig gevallen te worden in Randwyck (op weg van of naar uw werk)?
- Bent u wel eens bang om binnen Randwyck slachtoffer te worden van (kleine) criminaliteit?
- Welke vormen van criminaliteit betreft het?

De eerst genoemde vraag wordt door 27% van de respondenten bevestigend beantwoord. Zoals te verwachten was zijn vrouwen veel vaker bang om lastig gevallen te worden dan mannen (54% tegenover 16%) (chi-kwadraat = 17.19, df = 1, p = .00).

59% Van de avond/nachtwerkers is wel eens bang om op een andere wijze slachtoffer te worden.

De percentages per delictsoort zijn onderstaand weergegeven.

Inbraak auto	(42%)
Diefstal van (delen van) auto	(40%)
Fietsdiefstal	(29%)
Vernieling/beschadiging	(29%)
Graffiti	(6%)

Zeker in vergelijking met de bewoners zijn de scores die betrekking hebben op vervoermiddelen (inbraak, diefstal auto; fietsdiefstal) opmerkelijk hoog. Blijkbaar worden de parkeercondities bij het werk vaak als onveilig ervaren.

2.4 Slachtofferschap

In onderstaande tabel is voor beide groepen geënquêteerden weergegeven van welke delicten men de laatste 12 maanden slachtoffer is geworden (binnen Randwyck).

Tabel 4: Slachtofferschap van bewoners en gebruikers

	Bewoners (N = 317)		Gebruikers (N = 124)	
(Poging) woninginbraak	24	(8%)	-	-
Vernieling/beschadiging	33	(10%)	8	(6%)
Graffiti	9	(3%)	-	-
Fietsdiefstal	11	(3%)	4	(3%)
Diefstal (onderdelen) auto	2	(.6%)	-	-
Auto-inbraak	4	(1%)	2	(2%)
Lastiggefallen worden	7	(2%)	1	(.8%)
Anders	32	(10%)	4	(3%)

Uit bovenstaande tabel kan men verschillende zaken concluderen.

- Vandalisme scoort het hoogst, zowel bij bewoners (10%) als gebruikers (6%), gevolgd door woninginbraak of poging daartoe (8%).
- De angst die gebruikers ervaren dat er iets 'gebeurt' met hun auto of fiets wordt niet gestaafd door de feiten. De slachtofferpercentages bij fiets/auto-diefstal en auto-inbraak zijn bijzonder laag bij de gebruikers. Alleen diefstal van (onderdelen van) auto is een enkele keer voorgekomen.

Ten aanzien van woninginbraak beschikken we nog over enkele aanvullende gegevens:

- In een periode van 12 maanden werden 7 woninginbraken gerapporteerd:
 - . 6 respondenten werden één keer slachtoffer;
 - . 1 respondent werd 2 keer slachtoffer.
- In diezelfde periode vonden 17 inbraakpogingen plaats;
 - . 10 respondenten melden 1 inbraakpoging;
 - . 7 respondenten melden 2 pogingen.

Omdat de categorie 'anders' in tabel 4 vrij groot is (10% van de ondervraagde bewoners), zijn we nagegaan welk type delicten daarin zijn opgenomen. De categorie 'diefstal uit tuin' komt het meest frequent voor. Dit betreft eenderde van alle gevallen in de categorie 'anders', ofwel 10 van de 32 bewoners die in deze categorie scoorden. Meestal gaat het daarbij om diefstal van boompjes, planten en bloembakken.

Verder gaat het om een gevarieerd scala van ervaringen, van 'gebeten door honden' en 'gluurder in de tuin' tot 'huisvuil over de straat' en 'overlast door jeugd'.

2.5 Samenvatting

Onveiligheidsgevoelens op straat

Slechts weinig bewoners (4%) voelen zich overdag wel eens onveilig in Randwyck. Eenderde van de bewoners en een kwart van de gebruikers voelt zich 's avonds/'s nachts wel eens onveilig.

Vrouwen die 's avonds en 's nachts werken hebben het meeste last van gevoelens van onveiligheid; het verschil met de ervaring van vrouwelijke bewoners is echter niet zo groot. Circa 50% van beide groepen voelt zich 's avonds of 's nachts (wel eens) onveilig. Deze gevoelens ervaart men met name 'op straat'.

De belangrijkste bronnen van onveiligheid zijn:

- de gebrekkige openbare verlichting;
- de parkeerplaatsen;
- het fietstunneltje.

Vermijding

Tweederde van de bewoners zegt dat er plaatsen zijn waar men 's avonds liever niet komt. Dit geldt ook voor eenderde van de gebruikers.

Vrouwen die in Randwyck wonen, zijn het meest geneigd om bepaalde plaatsen in de wijk te vermijden. 73% van de vrouwelijke bewoners zegt dat er plaatsen zijn waar men 's avonds zeker niet alleen zou komen. Bij de vrouwelijke gebruikers ligt het percentage op 32%.

Plaatsen die als zodanig het meest worden genoemd zijn: de gebieden (fietspaden, wandelpaden, parkeerplaatsen) rondom grote gebouwen zoals het MECC, de Sporthal, het Postkantoor, de RUL, het Provinciehuis, e.d.

(Angst voor) slachtofferschap

Bewoners zijn met name bang dat er misschien wordt ingebroken als er niemand thuis is. Deze zorg leeft vooral bij vrouwen en oudere bewoners. Ook wat betreft angst voor andere vormen van criminaliteit scoren vrouwen hoger dan mannen. Zij zijn vooral (wel eens) bang om op straat lastig gevallen te worden. De angst om lastig gevallen te worden leeft in nog sterkere mate bij vrouwen die 's avonds/s nachts in Randwyck werken, 59% van deze groep heeft hier wel eens last van. Overigens is het aantal respondenten dat daadwerkelijk is lastiggevallen vrij klein.

Bijna de helft van de ondervraagde avond-/nachtwerkers maakt zich wel eens zorgen over zijn/haar auto of fiets als men aan het werk is. De bestaande parkeergelegenheden worden blijkbaar als diefstalgevoelig ervaren. Dit wordt echter niet bevestigd door de slachtoffercijfers. De geënquêteerden zijn de laatste 12 maanden nauwelijks slachtoffer geworden van diefstal van fiets/auto en auto-inbraak.

Bewoners en gebruikers zijn het meest slachtoffer geworden van vernieling/beschadiging. Woninginbraak of poging daartoe komt (bij bewoners) op de tweede plaats.

3 Overige problemen in Randwyck

We hebben beide groepen geënquêteerden een lijst met problemen voorgelegd en gevraagd om aan te geven in hoeverre deze in hun woonbuurt/'werkbuilt' een rol spelen. Hun antwoorden zijn in onderstaande tabel weergegeven. Als geen percentages staan genoteerd dan werd de vraag niet gesteld.

Tabel 5: Overige problemen in de wijk (in %)

	Bewoners		Gebruikers	
	duidelijk een probleem	soms een probleem	duidelijk een probleem	soms een probleem
Auto's die te snel rijden	19	39	17	23
Gebrek aan parkeer-ruimte	29	24	27	15
Lawaai	6	22	4	9
Gebrekkige straat-verlichting	21	23	27	26
Onvoldoende onderhoud groenvoorziening	19	16	20	9
Te weinig speelmogelijkheden voor de jeugd	36	13	-	-
Vervuiling	11	29	15	22
Bekladding	16	26	15	22
Kapot straatmeubilair	2	10	-	-
Onvoldoende toevoerwegen	-	-	42	23
Te weinig fietsersvoorzieningen	-	-	23	11
Klachten openbaar vervoer	-	-	9	12

De top-4 van problemen bij bewoners ziet er als volgt uit:

- te weinig speelmogelijkheden;
- gebrek aan parkeerruimte;
- gebrekkige straatverlichting;
- auto's die te snel rijden.

Bij de categorie gebruikers is er één probleem dat er in ernst duidelijk uitspringt: 'onvoldoende toevoerwegen'. Dit probleem wordt gevolgd door:

- gebrekkige straatverlichting;
- gebrek aan parkeerruimte;
- te weinig fietsersvoorzieningen;
- auto's die te snel rijden.

Om te kunnen bepalen wat de werkelijke ernst is van deze reeks van klachten hebben we ook gevraagd om een rapportcijfer te geven voor de aantrekkelijkheid van Randwyck als wijk om in te wonen/te werken (tabel 4).

Tabel 6: Rapportcijfers over aantrekkelijkheid Randwyck

Rapportcijfers	Bewoners (N = 310)		Gebruikers (N = 121)	
	abs.	%	abs.	%
0 tot en met 5	38	12	33	27
6	343	11	30	25
7	94	30	34	28
8	126	41	21	17
9 - 10	19	6	3	2
Totaal	310	100	121	100

Bij de bewoners werden de meeste 8-en uitgedeeld, bij de avond-/nachtwerkers de meeste 7-ens. De bewoners gaven gemiddeld 7,1 voor de aantrekkelijkheid van Randwyck als wijk om in te wonen. De avond-/nachtwerkers zijn iets minder positief. Zij geven gemiddeld 6,0 voor Randwyck als wijk om in te werken. Dit betekent maar net voldoende. Op basis van de voormeting kan geconcludeerd worden dat de toevoerwegen naar Randwyck het belangrijkste probleem zijn voor deze groep gebruikers. De veronderstelling is dat dit probleem nog sterker speelt bij gebruikers die op 'normale' werktijden werken. Dat ook de onveiligheidsbeleving een rol speelt bij dit magere gemiddelde oordeel kan afgeleid worden uit het feit dat de straatverlichting als probleem op de tweede plaats wordt genoteerd.

4 Beoordeling van het beveiligingsplan

Bekendheid van het project

Zoals in paragraaf 1.5 reeds werd aangegeven is het project inmiddels ruim-schoots bekend:

- 93% van de bewoners kent het beveiligingsplan;
- 65% van de gebruikers is ervan op de hoogte.

Bewoners zijn met name over het bestaan van het plan geïnformeerd via een rondschrijven aan alle wijkbewoners. Avond-/nachtwerkers zijn veelal intern geïnformeerd vanuit het bedrijf waar ze werkzaam zijn.

Ervaringen met het project

Gebruikers

Alle bedrijven die benaderd zijn voor het onderzoek onder de avond-/nachtwerkers doen mee aan het beveiligingsplan. De helft van alle ondervraagde avond-/nachtwerkers is hiervan op de hoogte.

De helft van de ondervraagden heeft de surveillancewagen wel eens gezien. Meestal heeft men de wagen meer dan eens gezien, soms zelfs regelmatig of vaak. 30% van de avond-/nachtwerkers zegt nog nooit een surveillancewagen van SafeNed gezien te hebben.

Bewoners

35% van de ondervraagde bewoners is lid van een bewonersvereniging. Ongeveer eenderde van deze groep zegt 'ja' op de vraag of deze bewonersvereniging meedoet aan het beveiligingsplan. Dit betekent dat (slechts) 12% van de totale onderzoeksgroep naar eigen zeggen meedoet aan het project².

Bijna de helft van de bewoners heeft wel eens een surveillancewagen van SafeNed gezien. Meestal is dat meerdere malen geweest. Er zijn ook bewoners die de wagen van SafeNed zeer regelmatig in de wijk zien rijden.

De mening over het beveiligingsplan

In onderstaande tabel is de verdeling van meningen over het plan weergegeven.

Tabel 7: Mening over het beveiligingsplan (in %)

Oordeel	Bewoners (N = 313)	Gebruikers (N = 122)
Positief	53	48
Matig	13	7
Negatief	7	2
Geen mening	27	43

² Bewoners kunnen alleen meedoen aan het project via een bewonersvereniging, dus niet als individuele bewoner.

Ongeveer de helft van beide groepen staat positief tegenover het beveiligingsplan. Slechts een kleine groep (resp. 7% en 2%) staat er afwijzend tegenover. Een vrij grote groep (resp. 27% en 43%) heeft (nog) geen mening. Bij een positief oordeel wordt meestal verwezen naar het gunstige effect op de veiligheid in de wijk.

Daarbij worden reacties gegeven als:

- 'geruststellend';
- 'goed dat alles in de gaten gehouden wordt';
- 'schrikt de criminaliteit af';
- 'waanzin, maar voor velen nodig';
- 'er gebeurt tenminste iets'.

Een negatief of gematigd oordeel wordt als volgt gemotiveerd:

- 'geldverspilling; draagt niet bij aan de veiligheid';
- 'geen criminaliteit ondervonden';
- 'werkt preventief, maar geeft idee dat het ook onveilig is';
- 'merk er niets van';
- 'merk weinig van verbetering of verslechtering';
- 'ik heb nog nooit iemand gezien';
- 'is maar een momentopname'.

Argumentatie in de trant van 'ik heb nog nooit iemand gezien' komt het vaakst terug bij een kritisch oordeel.

Conclusie

De bekendheid met het project is groot. Bewoners zijn meestal geïnformeerd via informatie die huis-aan-huis werd verspreid. De ondervraagde gebruikers veelal via intern verspreide informatie.

Er is een grote groep bewoners en gebruikers die hun oordeel over het project nog niet hebben bepaald. Dit betekent dat berichtgeving over en ervaring met het project nog van cruciaal belang kunnen zijn bij de oordeelsvorming over het project.

De groep die zijn mening al wel heeft gevormd is meestal positief. Men vindt dat het project een positief effect heeft op de onveiligheid in de wijk. Een aantal mensen die negatief denken over het project zou van mening kunnen veranderen als men de surveillancewagen ook zou **zien** in de wijk.

Wat betreft de zichtbaarheid blijkt dat lang niet iedereen tot nog toe de surveillancewagen opmerkt. Circa 30% van de avond-/nachtwerkers en 50% van de bewoners heeft nog niets gemerkt van het project.

5 Conclusies en aanbevelingen

In het onderstaande zijn de belangrijkste bevindingen van deze rapportage op een rij gezet. Waar mogelijk wordt een relatie gelegd met hoofdstuk 6, deel 1 (Conclusies en Aanbevelingen).

De beginperiode van het project (het eerste half jaar) is al met al positief verlopen.

1. De ontwikkeling van de criminaliteit in de wijk, na de start van het project en de eerste resultaten wat betreft het vinden van werk door stagiaires, stemmen beide tot optimisme.
2. De voorlichting vanuit de VBR over het bestaan van het plan mag als geslaagd worden beschouwd. Bijna alle ondervraagde bewoners kennen het plan. Met name de huis-aan-huis informatie heeft effectief gewerkt. De informatievoorziening binnen de bedrijven mag als redelijk succesvol worden beschouwd. Tweederde van de ondervraagde gebruikers is op de hoogte; men kan bij deze groep ook minder betrokkenheid verwachten omdat de gebruikers meestal niet in Randwyck zelf wonen.
3. Het beveiligingsplan blijkt goed te scoren bij bewoners en gebruikers. De grootste groepen (respectievelijk 52% en 48%) oordelen positief. Een negatief oordeel komt weinig voor.
4. Wat betreft de interne organisatie van het project is een belangrijke conclusie dat het bestuur van de VBR erin is geslaagd om succesvolle oplossingen te vinden voor een serieuze conflictsituatie waarin 6 stagiaires dreigden af te haken.

Een belangrijke leerervaring die werd opgedaan is gelegen in de constatering dat van een (beveiligings)bedrijf niet automatisch kan/mag worden verwacht dat het in staat is om een goede opleidingssituatie te realiseren. Een zogenaamde in-service opleiding stelt specifieke eisen wat betreft begeleiding, inschakeling van de mensen binnen het werk (wat kan wel en wat kan niet van de mensen in opleiding worden verwacht) etc. Omdat de voorwaarden voor een goede opleidingssituatie bij SafeNed ontbraken, heeft de VBR gekozen voor enerzijds loskoppelen van opleiding en beveiligingsbedrijf en anderzijds goed geregelde communicatie c.q. overleg. Dit blijkt een goede formule te zijn.

Het feit dat de activiteiten van SafeNed zich concentreren in de avonduren sluit goed aan bij de onveiligheidsproblematiek. Slechts weinig bewoners voelen zich overdag wel eens onveilig in Randwyck. Eenderde van de bewoners en een kwart van de ondervraagde gebruikers voelt zich 's avonds/s nachts wel eens onveilig, met name vrouwen.

Gebieden die extra aandacht vragen van de surveillanten - vanuit het oogpunt van onveiligheid - zijn:

- De parkeerplaatsen van de bedrijven waar de ondervraagde gebruikers werken. Deze worden niet alleen als onveilig ervaren, maar ook als diefstalgevoelig. Bijna de helft van de ondervraagde avond-/nachtwerkers maakt zich (wel eens) zorgen over zijn/haar auto of fiets als men aan het werk is.
- De fietserstunnel.
- De directe omgeving van grote gebouwen, zoals het MECC (ook uit het oogpunt van feitelijke criminaliteit (zie hoofdstuk 6, deel 1)), het Provinciehuis, de Sporthal, het Ziekenhuis, het Postkantoor en de RUL.

Het DGB en het MECC worden relatief gezien het meest genoemd als werkplek/gebouw waar men zich ('s avonds/'s nachts) onveilig voelt. Deze gebouwen verdienen daarom extra aandacht vanuit het oogpunt van onveiligheid.

Ook de straatverlichting in Randwyck heeft nadere aandacht. Deze wordt door velen als onvoldoende ervaren.

- Voor een op de vijf bewoners en een kwart van de ondervraagde avond-/nachtwerkers vormt de gebrekkig straatverlichting duidelijk een probleem.
- De gebrekkige straatverlichting vormt een van de belangrijkste bronnen van onveiligheid.

Wat betreft de leefbaarheid van Randwyck in bredere zin zijn er diverse problemen genoemd die om aandacht vragen.

- Onvoldoende toevoerwegen.
- Te weinig speelmogelijkheden voor de jeugd.
- Gebrek aan parkeerruimte voor bewoners en gebruikers.
- Te weinig fietsersvoorzieningen.
- Auto's die te snel rijden.

Verschillende onderzoeksresultaten sluiten aan bij de suggestie (hoofdstuk 6, deel 1) om de surveillancewagen van SafeNed duidelijker herkenbaar te maken.

- De helft van de bewoners en 30% van de avond-/nachtwerkers heeft nog niets gemerkt van het project.
- Een negatief oordeel over het project, hetgeen we overigens slechts bij een kleine groep geënquêteerden aantreffen, wordt onder andere bepaald door het feit dat men de surveillancewagen nooit ziet.

Tenslotte dient benadrukt te worden dat een goede voorlichting over de ontwikkelingen binnen het project van belang blijft. Een niet onaanzienlijke groep bewoners en gebruikers moet zijn oordeel over het project nog bepalen.

Bijlage 1

Overzicht geïnterviewden

Bedrijf/instelling	Functie	Betrokkenheid/rol
1. Provincie Limburg	Hoofd Interne Dienst	voorzitter VBR
2. De Limburger	Projectmanager	secretaris VBR
3. KNP	ass. chef Alg.Zaken	bestuurslid VBR
4. PLEM	stafmedewerker Gebouwen en terreinen	bestuurslid VBR/ begeleider stagiaires
5. AZM	Hoofd Civiele Dienst	lid VBR
6. PTT	Hoofd Personele Zaken	lid VBR
7. G.A.B.	Consulent	werving
8. SafeNed	Directeur	uitvoerend bedrijf
9. SafeNed	stagiaires (4)	
10.	ex-stagiaire (1)	
11 Politie	Coördinator Wet op de Weerkorpsen	toetsing naleving Wet op Weer- korpsen
12 NSAW-woningen	beheerder	lid VBR